

Zadání pro seminář č. 2 předmětu: Mezinárodní právo veřejné I
Akademický rok 2005/06
Mezinárodněprávní odpovědnost: případ karikatur

Situace: V září minulého roku zveřejnil dánský deník *Jyllandsposten* dvanáct kreseb proroka Mohameda. Po zveřejnění následovaly výhrůžky ze strany některých muslimů. Redakce reagovala slovy: “*Žijeme v demokracii. Proto můžeme používat všechny novinářské techniky, které chceme. Satira je v této zemi akceptovatelná, a tak můžeme zveřejňovat karikatury. Náboženství by nemělo klást žádné překážky tomuto druhu vyjadřování.*” Mnozí muslimové tento názor nesdíleli a několik tisíc jich demonstrovalo proti zacházení s muslimy obecně a proti Mohamedovým karikaturám obzvláště.

Dánský premiér byl zástupci muslimských zemí vyzván, aby pohnal deník *Jyllandsposten* k zodpovědnosti za “*urážku islámu ve jménu demokracie, lidských práv a svobody vyjadřování*”. Premiér se proti požadavku ohradil slovy: “*Je to otázka principu. Nesetkám se s nimi, protože z principů, na kterých je vybudována dánská demokracie, vyplývá, že k tomu není žádný důvod. Je základním principem naší demokracie, že premiér nemá kontrolu nad tiskem.*”

Po těchto událostech došlo na přelomu ledna a února roku 2006 k nepokojům v mnoha muslimských zemích. V syrském Damašku napadl dav muslimů bouřících se proti uveřejnění karikatur cíleně dánskou a norskou ambasádu. Původně klidná demonstrace se před sídlem dánského velvyslanectví postupně proměnila v násilnosti, při nichž byly podpáleny budovy dánského a norského velvyslanectví. Agentura AP s odvoláním na očitě svědky uvedla, že před dánskou ambasádou se počet demonstrantů rychle zvýšil na několik tisíc. Za provolávání hesel Alláh je veliký, Není boha kromě Boha a Mohamed je jeho prorokem zaútočili na budovu velvyslanectví kamením. Spálili rovněž dánskou vlajku. Desítky lidí pronikli i do budovy, kde kromě dánského sídlí i chilské a švédské velvyslanectví, a začali ničit její zařízení a vyhazovaly nábytek oknem.

Skupiny demonstrantů pak zamířily k sídlu francouzského zastupitelského úřadu. Syrská policie však použila vodní děla, aby dav rozehnala. Desítky policistů v těžkém odění byly rozmístěny kolem amerického velvyslanectví. Policie ztratila nad situací kontrolu. Při potyčkách byl nakonec policejní kordon proražen a několik demonstrantů založilo u vchodu do budovy požár. Krátce na to se ocitla v plamenech i celá třípatrová budova.

Dánsko a Norsko poté vyzvalo své občany zdržující se v Sýrii, aby tuto zemi urychleně opustili. Norský ministr zahraničí *Jonas Gahr Støre* označil podpálení velvyslanectví za naprosto “nepřijatelné” a nařídil odvolání norských diplomatů ze země. Syrské ministerstvo zahraničí se podle šéfa norské diplomacie za útok omluvilo.

Iránský prezident na adresu zemí, ve kterých byly otištěny karikatury proroka Mohameda, prohlásil: “*Je třeba přehodnotit a zrušit obchodní kontrakty s Dánskem, které provedlo tento odsouzeníhodný čin, a i s těmi zeměmi, které v tom pokračovaly.*”. Ahmadínežád odůvodnil svoje rozhodnutí tím, že dánská vláda nereagovala adekvátně na zveřejnění karikatur, které urazily muslimy. Dánská vláda sice vyslovila politování nad zveřejněním, ale omluvu s odvoláním na svobodu slova odmítla. Nejčtenější Iránský deník *Hamshahri* následně zveřejnil anglickou verzi zadání soutěže o nejlepší kresbu karikující holocaust. Cílem organizátorů není nic menšího, než ukázat západnímu světu jaká svoboda slova ve které části světa ve skutečnosti panuje.

Otázky:

1. Lze jednání Iránu hodnotit jako retorzní opatření?
2. Nese Sýrie odpovědnost za podpálení ambasád v Damašku?
 - jestliže ano, proč?
 - jestliže ne, proč?

Jak by se změnila situace, kdyby bylo např. zjištěno, že násilnosti v Damašku vyvolali syrští vojáci v civilních šatech a prosyrští libanonští agenti?

3. V jakém právním režimu se uskutečnilo odvolání norských diplomatů ze Sýrie?
4. Může nést Dánsko mezinárodní odpovědnost za otištění karikatur?

Povinná literatura:

1. Malenovský J.: *Mezinárodní právo veřejné, jeho obecná část a poměr k právu vnitrostátnímu*, Brno, 2004, str. 272 – 308.
2. Čepelka, Č., Šturma, P.: *Mezinárodní právo veřejné*, Praha, 2003, str.

Dokumenty:

1. Návrh článků o odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní chování (naleznete: Mrázek, J.: *Dokumenty ke studiu mezinárodního práva*, Plzeň, 2005)
2. Vídeňská úmluva o diplomatických stycích z roku 1961
3. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech z roku 1966

Rozsudky MSD:

Rozsudek ve věci *Diplomatický a konzulární personál USA v Teheránu* (naleznete ve studovně: *Dokumenty k mezinárodnímu právu veřejnému*, II. díl, Kolektiv autorů, Univerzita J.E. Purkyně, Brno, 1988, str. 43-46.